

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาการศึกษาของชาตินั้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา คือ หลักสูตรซึ่งเป็นเครื่องมือในการแปลงจุดมุ่งหมายและแปลงนโยบายของการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติ หลักสูตรเป็นเสมือนทางเสื่อที่กำหนดทิศทางหรือชี้แนวทางในการจัดความรู้และมวลประสบการณ์ให้แก่นักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาไปสู่จุดหมายเดียวกัน หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา และเป็นเครื่องมือชี้วัดความเจริญของชาติ หลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัยและมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นย่อมมีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 7)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งพัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยมีการปรับปรุงแก้ไข จุดที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้นบนฐานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 -11 (พ.ศ. 2550 – 2559) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชน สู่ศตวรรษที่ 21 จึงมีการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจนทั้งเอกสารหลักสูตรและการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : 1)

การพัฒนาและใช้หลักสูตรจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตร รวมทั้งเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการหลักสูตรในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ให้มีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรของตนเองนั้น ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงแนวคิด วิธีการรูปแบบ และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) จากกรอบแนวคิดเดิม สู่แนวคิดใหม่ ความรู้ใหม่ วิธีการบริหารจัดการ และแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ซึ่งต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตร (Curriculum Administration) เป็นการบริหารงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายมิติ เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ มากมาย เปรียบเสมือนการ

บริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : 1)

หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพของตน รวมถึง มวลประสบการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำไปสู่การปฏิบัติได้ (กรมวิชาการ. 2545 : 5) การบริหารงานด้านหลักสูตรของสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้กำหนดจากนั้นสถานศึกษาจะต้องทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่วมกันวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาด้านการศึกษาของสถานศึกษา จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ท้องถิ่นและชุมชนเน้นการปฏิบัติ มีการประเมินผลตามสภาพจริงให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 12)

การที่บุคคลของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะผู้บริหารและครูผู้สอนจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจถึงความสำคัญ ทิศทางของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง เพราะได้มีการอภิปราย การตรวจสอบ และการหาข้อยุติอย่างรอบคอบเป็นที่แน่ชัดว่าการจัดการเรียนการสอนของครูที่ดำเนินตามหลักสูตรที่ตนเองมีส่วนร่วมสร้างขึ้นมาเองจะทำให้การจัดการเรียนการสอนสนองความต้องการของผู้เรียนและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. 2545 : 5) สถานศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญโดยตรงที่จะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเองโดยเน้นการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน (กองวิจัยทางการศึกษา. 2546 : 2) โรงเรียนของรัฐ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการนำหลักสูตรสถานศึกษามาใช้ ในปีการศึกษา 2555 ซึ่งผลการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่า มีปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และสาระหลักสูตร ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในแต่ละสาขาการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรมีขั้นตอนในการดำเนินการยุ่งยากและใช้เวลานาน คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาน้อยสถานศึกษามีเวลาเตรียมความพร้อมน้อย จึงขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตร นโยบายการบริหารและการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการขาดความแน่นอนไม่ชัดเจนขาดสื่อ เอกสาร วัสดุและอุปกรณ์ และข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำหลักสูตรขาดงบประมาณในการสนับสนุนระบบสารสนเทศของโรงเรียนไม่ค่อยเป็นระบบชัดเจนครูมีภาระงานอื่นมาก จึงมีระยะเวลาในการจัดทำหลักสูตรน้อย สถานศึกษาบางแห่งจัดทำสาระหลักสูตรไม่ได้ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนบริหารหลักสูตรและมีเวลาในการวางแผนน้อยเกี่ยวกับการนิเทศ การศึกษาพบว่า การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลยังไม่เป็นระบบ และขาดความต่อเนื่อง

ประกอบกับสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความรู้ในสาขาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว บุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องปรับปรุงตนเองให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากสภาพปัญหาที่พบการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า สถานศึกษาขาดการเตรียมความพร้อมเนื่องจาก หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งทำให้บุคลากรขาดความมั่นใจในการเตรียมการ และไม่ได้รับการอบรมความรู้ด้านหลักสูตรที่มีการเปลี่ยนแปลง การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาขาดความต่อเนื่องอาจเพราะการจัดทำหลักสูตรจะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการนาน สิ้นเปลืองงบประมาณ และบุคลากร เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่มีภาระงานมากขาดการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ขาดผู้มีส่วนร่วมจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมทำให้การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ไม่ทันในปีการศึกษานั้น ๆ นอกจากนี้ในการดำเนินประเมินผลการใช้หลักสูตรยังขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพที่มีความเหมาะสม สำหรับการการนิเทศ และประเมินผลสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพได้ ซึ่งส่งผลให้การสรุปผล การดำเนินงานของสถานศึกษาต้องใช้เวลาในการดำเนินการนานการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขาดความต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2554 : 12)

จากสภาพดังกล่าวสถานศึกษาต่าง ๆ จึงได้มีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องเข้าใจหลักสูตรและส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจตรงกัน กระตุ้นให้ครู ทำแผนการสอนหรือที่เรียกว่าแผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู สนับสนุนให้มีการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เน้นกระบวนการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นคุณภาพความรู้ความสามารถที่มีต่อเด็กเป็นเป้าหมาย มีระบบติดตามผลการปฏิบัติ ตรวจสอบนำแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค และมีการนิเทศภายใน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (วิรุฬ เกิดภักดี, 2551 : 2)

นอกจากนี้แล้วผู้บริหารและครูยังมีหน้าที่ในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ภายใต้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยถือว่าการบริหารหลักสูตรเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารและครู เพราะความสำเร็จหรือล้มเหลวของการจัดการศึกษาย่อมเป็นผลโดยตรงจากการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ดังนั้นการบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นระบบ และครบวงจรจะทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จในที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อจะนำผลการวิจัยไปใช้ เป็นแนวทางการปรับปรุงงาน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และบังเกิดประโยชน์สูงสุด และใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการศึกษาวิจัยเชิงพัฒนาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นอย่างไร

2. ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษาแตกต่างกันหรือไม่

3. แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีสถานภาพและปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีสถานภาพต่างกันมีปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ภายใต้ขอบข่ายกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 12-22) จำนวน 7 ด้าน ดังนี้

- 1.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- 1.2 การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.3 การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้
- 1.4 การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- 1.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.6 การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา
- 1.7 การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร 224 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,047 คน ของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2556 รวม 2,271 คน จากโรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น 224 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2556 : 2)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร 140 คน และครูผู้สอน จำนวน 322 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 รวมทั้งสิ้น 462 คน ซึ่งได้จากโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan. (1970 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 43) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling Random) ตามขนาดของสถานศึกษา

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 สถานภาพ

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้สอน

3.1.2 ขนาดสถานศึกษา

- 1) ขนาดเล็ก
- 2) ขนาดกลาง
- 3) ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 7 ด้าน

- 3.2.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- 3.2.2 การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา
- 3.2.3 การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้
- 3.2.4 การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- 3.2.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา
- 3.2.6 การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา
- 3.2.7 การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4. ด้านสถานที่ ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาการวิจัยในระยะที่ 1 ตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2556 ถึง 30 มีนาคม 2557

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ตามเนื้อหาหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ภายใต้ขอบข่ายกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 12-22) จำนวน 7 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา เกี่ยวกับการดำเนินการแต่งตั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาและกรรมการอื่นๆ ของสถานศึกษาเพื่อดำเนินงานด้านการพัฒนา หลักสูตร

1.2 ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา เกี่ยวกับการประชุมชี้แจงเรื่อง หลักสูตรสถานศึกษา

1.3 ด้านการวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ เกี่ยวกับการ เตรียมครูให้มีความรู้ และความพร้อมในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

1.4 ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เกี่ยวกับการวัด และประเมินผล ตามผู้เรียนตามสภาพที่แท้จริงตามที่ได้กำหนดไว้

1.5 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับการ จัดระบบข้อมูลของโรงเรียนเพื่อรองรับการนิเทศจากภายนอก

1.6 ด้านการสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เกี่ยวกับการรายงานผลการ ดำเนินงาน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชนได้รับทราบ

1.7 ด้านการปรับปรุง และพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา เกี่ยวกับการปรับปรุง หลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

2. กลุ่มเป้าหมาย ในการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ โรงเรียนที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ หรือ มีผลงานทางวิชาการ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการ บริหารหลักสูตรสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 จำนวน 10 ท่าน

3. ด้านสถานที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1

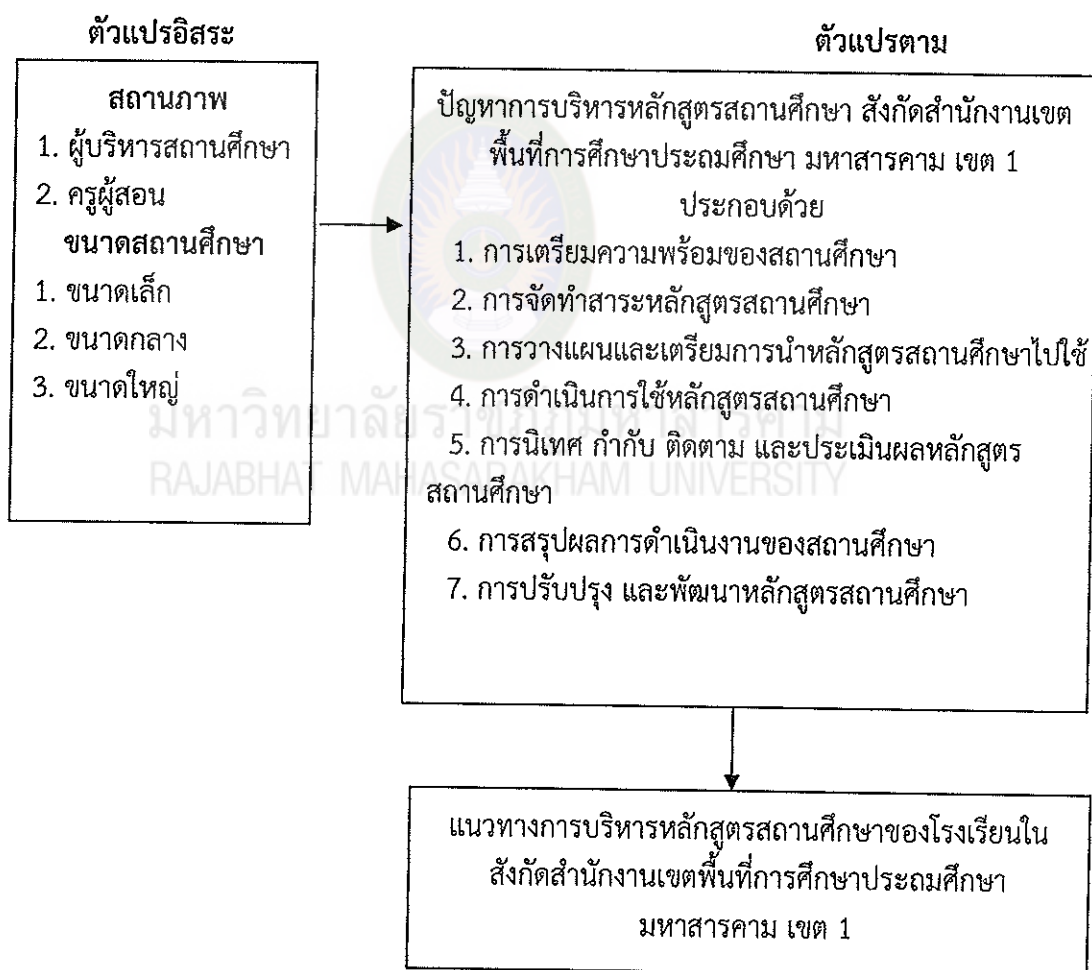
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาการวิจัยในระยะที่ 2 ตั้งแต่ 1 57' 30 พฤษภาคม 2557

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดกรอบแนวคิดตามเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ภายใต้อุปถัมภ์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 12-22) จำนวน 7 ด้าน ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
2. การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา
3. การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้
4. การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
5. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา
6. การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา
7. การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **หลักสูตรสถานศึกษา** หมายถึง หลักสูตรที่แต่ละโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใช้เป็นแนวการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตที่จะต้องมียุติธรรมที่ดี มีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ซึ่งประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์ คุณภาพของผู้เรียน เนื้อหาสาระการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร เวลาเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ความคาดหวังรายปีหรือรายภาค ในแต่ละสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล โดยเน้นการจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางของสถานศึกษา

2. **การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา** หมายถึง การศึกษาสภาพการจัดการเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่จัดทำโดยความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชน ได้กำหนดกรอบในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ 4) การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 5) การนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา 6) การสรุปผล การดำเนินงานของสถานศึกษา และ 7) การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 **การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา** หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาและคณะกรรมการอื่น ๆ จัดทำสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับนักเรียนผู้ปกครอง หน่วยงาน และองค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ

2.2 **การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา** หมายถึง การดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดวัตถุประสงค์ ภารกิจ ปรัชญา เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ และสาระเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสัดส่วนเวลาเรียน การจัดทำสาระของหลักสูตร โดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ ดำเนินการโดยจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน การกำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน และเอกสารหลักฐานการศึกษาการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนและการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

2.3 **การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้** หมายถึง การดำเนินการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดหา เลือกใช้ ทำและพัฒนาสื่อ จัดกระบวนการ

เรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วัดผลและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนา การนิเทศ กำกับ ติดตาม ที่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการใช้สื่อการเรียนรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยี มีการแนะแนวผู้เรียนในด้านการศึกษาต่อ อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆ ให้กับผู้เรียน ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะ กิจกรรมบริการ การฝึกงานที่เป็นประโยชน์ กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และกิจกรรมสนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน โดยสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ธรรมชาติวิทยาการมาใช้ให้คุ้มค่า จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนา และนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.4 การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปใช้ การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริการวัสดุหลักสูตร การบริการหลักสูตรภายใน โรงเรียนการจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ตามที่กำหนดไว้

2.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการ วางแผนการนิเทศ สร้างเครื่องมือ ดำเนินการนิเทศ รวบรวม วิเคราะห์ และสรุปผล และรายงานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา และงานวิชาการของสถานศึกษา

2.6 การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา หมายถึง การวิเคราะห์ผลการใช้ หลักสูตร สรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงานของสถานศึกษา มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงานเพื่อนำมาวิเคราะห์ สรุป ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร รายงานผลการดำเนินงาน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนได้รับทราบ

2.7 การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำผลการดำเนินงาน การติดตาม และรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผน รวมทั้งปัญหา และข้อเสนอแนะต่างๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำ หลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ตามข้อกำหนดซึ่งไม่เป็นไปตามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ 4) การดำเนินการใช้หลักสูตร สถานศึกษา 5) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา 6) การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา และ 7) การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4. บุคลากรสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

4.2 ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

5. โรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 หมายถึง สถานศึกษาของรัฐบาลที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วยสถานศึกษาในเขตอำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอแกลง และอำเภอบรบือ จำนวน 224 แห่ง

6. ขนาดสถานศึกษา หมายถึง จำนวนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ใช้จำนวนนักเรียนในการแบ่งขนาดของสถานศึกษา ตามเกณฑ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ดังนี้

6.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

6.2 สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน 121-499 คน

6.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนของรัฐ ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. ผลการศึกษาจะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรมตามเกณฑ์ มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ผลการศึกษาเป็นจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมและ สนับสนุนช่วยเหลือผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนวิชาการของโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น